NELJAS PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2026
Rm 4:1–8 (Ho 12:6–7 või Js 61:10–11; Lk 15:11-32)

1 Mis me siis ütleme oma lihase esiisa Aabrahami leidnud olevat?

2 Sest kui Aabraham on mõistetud õigeks tegude tõttu, siis tal on, millega kiidelda, kuid mitte Jumala ees.

3 Sest mida ütleb Pühakiri? «Aabraham uskus Jumalat, ja see arvestati talle õiguseks.»

4 Tegude tegijale ei arvestata palka mitte armust, vaid vastavalt võlale.

5 Aga sellele, kes tegusid ei tee, vaid usub Temasse, kes teeb õigeks jumalakartmatu, arvestatakse õiguseks tema usk,

6 nõnda nagu Taavet ütleb õndsa olevat inimese, kellele Jumal arvestab õigust tegudest sõltumatult:

7 «Õndsad on need, kelle ülekohus on andeks antud ja kelle patud on kinni kaetud.

8 Õnnis on mees, kelle pattu Issand ei arvesta.»

> Mille me nüüd saame ütelda Aabrahami – meie esiisa liha poolest – leidnud olevat?[1] Sest kui Aabraham on mõistetud õigeks tegudest, on tal kiitlemist – aga mitte Jumala ees! Sest mida ütleb Kiri: «Aabraham aga uskus Jumalasse ja see arvestati talle õiguseks.» Töötegijale ei arvestata palka aga armu järgi, vaid võlgnevuse järgi, sellele aga, kes ei tee tööd, ent usub jumalakartmatu õigeksmõistjasse, arvetatakse õiguseks tema usk, just nagu Taavet selle inimese õndsusest, kellele Jumal arvestab õigust lahus tegudest: «Õndsad on need, kelle ülekohtuteod on andeks antud ja kelle patud on kinni kaetud. Õnnis mees, kellele Issand ei arvesta pattu.»

Sissejuhatus

Apostel Pauluse Kiri roomlastele on kirjutatud[2] ilmselt aastal 56 (või selle paiku) Kreekas, tõenäoliselt Korintoses, mis oli Pauluse Kreeka-misjoni keskuseks. Tegemist oli apostli kolmanda misjonireisiga, mille käigus ta kogus muuhulgas annetusi Jeruusalemma koguduse tarvis (vt nt Rm 15:25jj). Pauluse plaan oli pärast annetuste kohaletoimetamist reisida Hispaaniasse, külastades teel ka Roomat (Rm 15:24.28).

Kiri roomlastele näitab, et kristlus oli selle kirjutamise ajaks juba Rooma jõudnud – millal, selle kohta andmed puuduvad, kuna kõnealune kiri ongi varaseim säilinud tunnistus kristliku koguduse olemasolust Roomas.

---

[1] Kuigi pigem ebatõenäoline, on seda salmi võimalik lugeda ka teisiti: «Mis nüüd peame ütlema? Olevat leidnud Aabrahami meie esiisa liha poolest?»

[2] Rooma kirja otseseks kirjapanijaks ei olnud mitte Paulus ise, vaid Tertius, kellele Paulus oma sõnumi dikteeris (Rm 16:22).

Traditsiooniliselt nähakse Rooma kirjas Pauluse õpetuse või kuulutuse kokkuvõtlikku esitlust, end seejuures tuleb märkida, et tegemist ei ole kõikehõlmava ülevaatega, kuna mitmed teistes kirjades käsitletud olulised teemad puuduvad kas täielikult või on antud edasi väga lühidalt. Paulus kirjutab roomlastele nii enda kui oma kirja esmaste adressaatide seisukohalt olulisimast.

Talle endale oli tähtis tutvustada Rooma kristlastele iseennast ja oma õpetust ning valmistada ette pinnast edasisele kuulutustööle. Paulus isegi otsekui vabandab Rooma kristlaste ees, ja seda kahel põhjusel: esiteks seetõttu, et ta ei ole juba varem nende juurde jõudnud, ei isiklikult ega kirjasõna kaudu (Rm 1:9–15), teiseks aga seetõttu, et neile kirjutamine ja plaanitav nende juurde tulemine näib olevat vastuolus tema põhimõttega «mitte kuulutada evangeeliumi seal, kus Kristust juba on nimetatud», et mitte ehitada «teiste poolt pandud alusele» (Rm 15:20).

Paulus ei taha näida pealetükkivana, pigem kutsub ta üles üksteise vastastikusele usus kinnitamisele: «Ma ju igatsen teid näha, et ma võiksin teile jagada mõnda vaimulikku andi teie kinnituseks, see aga tähendab: teie keskel leida üheskoos julgustust mõlemapoolse usu, teie ja minu oma varal.» (Rm 1:11j)

Kiri näitab, et apostlile olid teada ka Rooma koguduse probleemid, võib-olla isegi teatav lõhestatus, tõenäoliselt juutidest ja endistest paganatest kristlaste vahel. Seepärast näitab ta juba kirja alguses, et Jumala ees ei ole süüdi mitte ainult paganad, vaid ka juudid – isegi rohkem kui esimesed, kuna neile on antud Seadus ja nad on õppinud tundma Jumala tahtmist, ent siiski selle vastu eksinud. Vastukaaluks kutsub Paulus endistest paganatest kristlasi arvestama juutidega, kellele võib saada komistuskiviks endiste paganate suhteline vabameelsus mõningate kommete või kvaasireligioossete tavade puhul (vt Rm 14 arutelu söömise üle).

Kirja keskosa moodustavad kolm peatükki (Rm 9–11) käsitlevad põhjalikult Iisraeli ja kristliku koguduse vahekorda, kusjuures siin tuleb teravalt esile valu, millega Paulus vaatab oma rahvus- ja endiste usukaaslaste peale: «Ma räägin tõtt Kristuses, ma ei valeta, minu kaastunnistaja on mu südametunnistus Pühas Vaimus, et mul on suur kurbus ja südamel lakkamatu valu, sest ma sooviksin pigem ise olla neetud ja Kristusest lahutatud oma vendade heaks, kes on mu veresugulased, kes on iisraellased, kelle päralt on lapseõigus ja kirkus ja lepingud ja seadustik ja jumalateenistus ja tõotused, kelle päralt on esiisad ja kelle seast Kristus on ihu poolest.» (Rm 9:1–5)

Pauluse vastus küsimusele, miks Iisrael on Kristuse tagasi lükanud ja kas Jumal on seepärast oma rahva hüljanud, on, et selle kõige tõelist põhjust teab üksnes Jumal, kelle nõuandjaks inimene ei peaks kippuma, ent selleski on varjul rõõmusõnum, kuna see annab paganaile võimaluse kuulda evangeeliumi ja saada päästetud, ning küllap Jumal kord pöörab taas ka Iisraeli südame ja saatuse.

Rooma kirja ülesehitus on üldjoontes järgmine:

1:1–17	sissejuhatus, tervitus, Kristuse evangeeliumi sõnastamine kirja peateemana;
1:18–2:20	Jumala õigus ja inimeste süü;
2:21–7:25	õigeksmõistmine usu läbi, lunastus ja lepitus Kristuses;
8:1–39	elu Kristuses ja Tema Vaimus;
9:1–11:36	Iisrael ja paganad;
12:1–15:13	lunastatute uus elu Kristuses;
15:14–16:27	kokkuvõte, lõpusõnad, tervitused, lõpuülistus.

Kiri roomlastele ei ole Pauluse esimene kiri, kuid on oma kaalukuse tõttu paigutatud tema kirjade hulgas alati esimesele kohale. Rooma kirja keskse sõnumi võib võtta kokku sõnadega: «Sest Jumal on kõik inimesed kinni pannud sõnakuulmatuse alla, et kõikide peale halastada.» (Rm 11:32)

Keelelisi märkuseid

Lihase – κατὰ σάρκα – sõnasõnalt: «liha poolest» või «liha järgi». Sõna σάρξ – «liha» – tähistab Uues Testamendis, eriti Pauluse kirjades, enamasti inimese langenud, patust olemust, vahel ka neutraalselt inimese ihu või kõike elavat või nagu siin, põlvnemist.

Aabrahami – Ἀβραὰμ – nimi Ἀβραάμ – heebrea keeles אַבְרָהָם – tähendab «paljude [rahvaste] isa».

Leidnud olevat – εὑρηκέναι – sõna εὑρίσκω tähistab eeskätt taolist leidmist, millele ei eelne otsimine, vaid mis pigem sünnib ootamatult, hea õnne peale.[3] Siin annab see sõna mõista, et see, mis Aabrahamile osaks sai, ei rajanenud mitte teenetel, vaid armul.[4]

Tegude tõttu – ἐξ ἔργων – sõnasõnalt: «tegudest». Sõna ἔργον tähendab «tegevus», «ettevõtmine», «töö», «[teatava töö teostamiseks] tehtav».

Uskus – ἐπίστευσεν – sõna πιστεύω – «uskuma», «[midagi] tõeks pidama», «[milleski] veendunud olema», «[millelegi oma] usaldust panema» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Arvestati – ἐλογίσθη – sõna λογίζομαι – «arvestama» (ka rahaliselt), «mõtlema», «kaalutlema», «[millekski/kellekski] pidama» – tuleneb sõnast λόγος – «sõna», «kõne», «mõiste», ka «arusaam», «arvestus», «mõtisklus», «läbi- (või järele-) mõtlemine».

---

[3] Meenutagem siinkohal Archimedese kuulsat vanniskäiku.

[4] 1739. aasta Piiblis: «sanud»; 1968. aasta piiblitõlkes äärmiselt ebaõnnestunult: «saavutanud».

Õiguseks – εἰς δικαιοσύνην – Paulus kasutab sõna δικαιοσύνη – «õigus» – Rooma kirjas 36 korda. Õigus on mitte ainult juriidiline, vaid ka kõlbeline mõiste.

Palka – ὁ μισθὸς – sõna μισθός tähistab töötasu, [välja teenitud] palka, seda ka karistuse mõttes.

Armust – κατὰ χάριν – sõnasõnalt: «armu järgi», «armu poolest», «armu kohaselt». Sõna χάρις tähendab «arm», «hea tahe», «heameel», «meeldivus» ning vastusena armule «tänulikkus» (sarnaselt ladina sõnale *gratia*).

Kes teeb õigeks – τὸν δικαιοῦντα – sõna δικαιόω tähendab «õigeks mõistma», «õigeks kuulutama».

Taavet – Δαυὶδ – nimi Δαυὶδ või Δαβίδ – דָּוִד – tähendab «armastatu», «lemmik».

Ülekohus – αἱ ἀνομίαι – sõna ἀνομία tähendab «seadusetus», «ülekohus», «ülekohtutegu».

Andeks antud – ἀφέθησαν – sõna ἀφίημι tähendab «lubama», «laskma», «luba andma», «voli andma», «minna laskma», ka «andeks andma».

Patud – αἱ ἁμαρτίαι – sõna ἁμαρτία tuleneb verbist ἁμαρτάνω – «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama» – ja tähendab «möödalaskmine», «eksimus», «patt», «ülekohus».

On kinni kaetud – ἐπεκαλύφθησαν – sõna ἐπικαλύπτω tähendab «kinni katma», «kattega varjama», «katte alla peitma».[5]

Issand – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Sisuline analüüs

Apostel Paulus näitab Kirjas roomlastele väga selgelt, et Jumala ja Tema ees omatava (või mitte omatava) õiguse seisukohalt ei ole mingit vahet, kas tegemist on juutide või paganatega, vaid «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks Tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses» (Rm 3:23j). Seda põhjapanevat tõdemust kasutab Paulus kahesuunaliselt: ühelt poolt näitab ta seeläbi, et juutidel ei ole Jumala ees mingit suuremat õigust kui paganatel, teisalt aga rajab ta sellele kogu oma sõnumi inimese armust õigeksmõistmisest, mille osaliseks saavad kõik, kes usuvad Kristusesse ja Temas teostunud lunastusse.

---

[5] Vrd ἀποκαλύπτω – sõnasõnalt «katet eemaldama», ülekantult «ilmutama», «avaldama», «teatavaks tegema».

Rooma kirja neljandas peatükis põhjendab ja näitlikustab Paulus seda sõnumit Aabrahamile antud tõotuste ja tema usu varal, võttes aluseks Vana Testamendi tunnistuse, et Jumal «mõistis Aabrahami õigeks», s.t tegi ta oma tõotuste väärilisek täiesti kindlalt mitte Aabrahami tegude põhjal (Seaduse tegudest rääkimata, kuna kõik toimus sajandeid enne Moosest ja talle antud Seadust), vaid «Aabraham uskus Jumalat, ja see arvestati talle õiguseks» (Rm 4:3; 1Ms 15:6).

Aabraham oli sel hetkel veel ümber lõikamata. Ta polnud isegi veel Aabraham, s.t «paljude [rahvaste] isa», vaid pelgalt Aabram – «ülev isa». Sellest järeldab Paulus, et Aabrahamile antud tõotused ei saa käia mitte ainult ümberlõigatute, vaid ka ümberlõikamatute kohta, kes olid tõotuse andmise ajal veel n-ö Aabrahami niuetes. Kui Jumal mõistis Aabrahami õigeks juba ümberlõikamatuna, ei saa tema pärijaks olemise puhul olla tegemist üksnes ümberlõigatuile mõeldud privileegiga. Ja see tähendab, et nagu Aabraham, nii võivad ka kõik teised inimesed, sh paganad, saada õigeks samal viisil kui tema – veelgi enam: *ainult* samal viisil kui tema –, nimelt seeläbi, et nad usuvad tõotustesse, mis Jumal on neile andnud, või õigemini Jumalasse, kes on need tõotused andnud ja kes need tõotused ka täidab.

Paulus nimetab Aabrahami «meie» esiisaks «liha poolest» (viimastes eestikeelsetes tõlgetes «lihaseks esiisaks»). Kuigi «liha» tähistab sageli inimesi patust loomust, ei ole see sõna siinkohal mitte negatiivse, vaid neutraalse tähendusega – samamoodi, nagu Paulus kasutab seda Rm 1:3 ja Rm 9:5 Kristuse inimlikust põlvnemisest kõneldes.

«Meie» all ei pea Paulus silmas mitte üksnes juute, kes kahtlemata on Aabrahami seeme (või sugu), vaid kõiki neid, kes on «Aabrahami usust» (Rm 4:16), see tähendab ka endisi paganaid, kes on hakanud uskuma Kristusesse, samas välistades juudid, kes Kristusesse ei usu: «Ei ole ju need kõik, kes pärinevad Iisraelist, veel Iisrael, ega ole kõik Aabrahami lapsed sellepärast, et nad on tema järglased, vaid on öeldud: «Sinu sugu loetakse Iisakist.» See tähendab: mitte lihased lapsed ei ole Jumala lapsed, vaid tema sooks arvatakse tõotuse lapsed.» (Rm 9:6–8)

Paulus küsib: «Mis me siis ütleme oma lihase esiisa Aabrahami leidnud olevat?» (Rm 4:1) Ta ei anna sellele küsimusele otsest vastust, ent ütlematagi on selge, et ta kõneleb Aabrami õigusest Jumala ees, mille aluseks on tema õigeksmõistmine sellesama Jumala poolt – mitte tegudest, vaid usu läbi vastu võetud armust. Paulus isegi möönab hetkeks, et Aabraham võis ju olla õige ka tegude poolest, ent see ei oma mingit tähtsust, kuna isegi kui see oleks nii, siis ei annaks see talle mingit põhjust Jumala ees kiidelda, kuna see, kes tegi Aabramist Aabrahami, on ikkagi Jumal.

> Pealegi ei olnud Aabraham õige, ei Jumala ega inimeste ees – tuletagem meelde, kuidas ta valetas nii vaaraole kui Abimelekile (1Ms 12:13jj; 20:2). Pühakiri ütleb, et Aabram oli – enne seda, kui Jumal teda kutsus – lausa ebajumalakummardaja:
>
> «Ja Joosua ütles kogu rahvale: «Nõnda ütleb Issand, Iisraeli Jumal: Teisel pool

> jõge elasid muiste teie vanemad, Terah, Aabrahami ja Naahori isa, ja nad teenisid teisi jumalaid. Aga mina võtsin teie isa Aabrahami teiselt poolt jõge ja lasksin teda rännata kogu Kaananimaal; ja ma tegin paljuks tema soo ning andsin temale Iisaki.»» (Jos 23:2j)
>
> Sarnaselt sedastatakse Konkordiavormelis:
>
> «Aabraham sai Jumala ees õigeks ainult usu läbi, Vahemehe pärast, ilma omaenda tegude kaasabita, ja seda mitte ainult siis, kui ta esmalt ebajumalateenistusest ära pöördus ja veel häid tegusid ei teinud, vaid ka siis, kui Püha Vaim ta pärast seda uueks tegi ja arvukate suurepäraste heade tegudega ehtis, 1. Moosese 15; Heebrealastele 11. Paulus esitab ka kirjas roomlastele 4 küsimuse, milles seisnes Aabrahami õigus Jumala ees, tänu millele tal oli armuline Jumal ja ta oli Jumalale igaveseks eluks meelepärane.
>
> Paulus vastab sellele järgmiselt: «Aga sellele, kes tegusid ei tee, vaid usub Temasse, kes teeb õigeks jumalakartmatu, arvestatakse õiguseks tema usk, nõnda nagu Taavet ütleb õndsa olevat inimese, kellele Jumal arvestab õigust tema tegudest sõltumata.» Järelikult, isegi kui pöördunutes ja usklikes on alguse saanud uuenemine, pühitsus, armastus, vooruslikkus ja head teod, ei saa ega tohi neid ikkagi lülitada ega kaasata Jumala ees õigeksmõistmise artiklisse, et Lunastajale Kristusele jääks Tema au ja et segadusse aetud südametunnistustel oleks kindel lohutus, kuna meie vastne kuulekus ei ole täiuslik ja puhas.
>
> See ongi apostel Pauluse taotlus, kui ta kasutab selle artikli puhul suure hoole ja tõsidusega *particula exclusiva*'sid, see tähendab sõnu, mis lahutavad usuõiguse artiklist teod: *absque operibus*, *sine lege*, *gratis*, *non ex operibus*, see tähendab: tegudest sõltumata, ilma Seaduseta, armust, mitte tegudest jne – kõik need *exclusivae* on kokku võetud lauses: «ainult usu läbi» me saame Jumala ees õigeks ja õndsaks. Sellega on täielikult välistatud tegude osa, kuid see ei tähenda, nagu võiks õige usk eksisteerida ka ilma tõelise patukahetsuseta või nagu head teod ei peaks ega tohiks õige usuga kaasneda selle kindlate viljadena, või nagu usklikud ei tohiks teha ega peaks tegema head.»[6]

Aabrahami õigus rajanes üksnes Jumala armul, mille osaliseks ta sai usu läbi: «Aabraham uskus Jumalat, ja see arvestati talle õiguseks.» (Rm 4:3). Paulus tsiteerib siin Moosese esimese raamatu kirjeldust Jumala ja Aabrami vahelise lepingu sõlmimisest, milles tuleb selgelt esile, kui ühepoolne see leping õigupoolest oli, kuna Aabrami panus sellesse oli üksnes kõige selle usus vastuvõtmine, mida Jumal talle tõotas: «Ja Ta viis tema õue ning ütles: «Vaata nüüd taeva poole ja loe tähti, kui sa suudad neid lugeda!» Ja Ta ütles temale: «Nõnda saab olema sinu sugu!» Ja ta uskus Issandat (sõnasõnalt: «uskus JHWH-sse») ning see arvati temale õiguseks.» (1Ms 15:5j)

Hiljem on küll ka Aabrahami usku tõlgendatud teatavas mõttes teona või lausa teenena, näiteks: «Eks Aabraham ju leitud katsumuses ustav olevat ja eks see arvatud temale õiguseks.» (1Mak 2:52), ent seejuures ei tohi unustada, et Jumala tõotused eelnesid alati nende usus vastuvõtmisele – täpselt nii, nagu Aabrami vastus Jumala esimesele kutsele mitte ei *eelnenud*, vaid *järgnes* talle antud õnnistusetõotusele: «Ja Issand ütles

---

[6] *Solida Declaratio* III

Aabramile: «Mine omalt maalt, omast sugukonnast ja isakojast maale, mille ma sulle näitan! Ma teen sind suureks rahvaks ja õnnistan sind, ma teen su nime suureks, et sa oleksid õnnistuseks! Siis ma õnnistan neid, kes sind õnnistavad, panen vande alla selle, kes sind neab, ja sinu nimel õnnistavad endid kõik suguvõsad maa peal!» Ja Aabram läks, nagu Issand teda käskis.» (1Ms 12:1–4)

Oma mõtte illustreerimiseks kasutab Paulus näidet tööturult: kui mõistaksime Jumala tõotusi ja õigeksmõistmist tasuna õiguse tegude eest, siis oleks see võrreldav töölisele palga maksmisega, kusjuures palk peab olema vastavuses tehtud tööga. Tõsiasi on aga, et «palk», mida Jumal nii Aabrahamile kui teistele inimestele «maksab», on kõike muud kui vastavuses sellega, mida inimesed on teinud: «Kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest ning mõistetakse õigeks Tema armust päris muidu, lunastuse kaudu, mis on Kristuses Jeesuses.» (Rm 3:23j) Meie kõigi õiglane «töötasu» oleks surm ja igavene hukatus, mitte igavene elu[7] – viimane on puhtalt Jumala armuand, mida me mitte lihtsalt ei ole ära teeninud, vaid mille vastu me oleme patu orjadena ja kurja tööriistadena aktiivselt võidelnud.

Paulus ei ütle, et tegudest üksi ei piisa, ta ei räägi midagi armu ja armusaanu koostööst, vaid ütleb lausa äärmuslikult: «Sellele, kes tegusid ei tee, vaid usub Temasse, kes teeb õigeks jumalakartmatu, arvestatakse õiguseks tema usk.» (Rm 4:5) Jumal teeb – või mõistab – õigeks selle, kes Temasse usub, kes talle pakutud õigeksmõistmise vastu võtab, isegi kui tegemist on jumalakartmatu või täiesti jumalatu inimesega. Kristus on ka nende eest surnud (Rm 5:6) – Ta on surnud kõikide eest, kuna «ei ole õiget, ei ühtainsatki, ei ole mõistjat, ei ole Jumala otsijat. Nad kõik on kaldunud kõrvale, üheskoos kõlbmatuks muutunud, ei ole, kes teeb head, ei ühtainsatki» (Rm 3:10–12).

Oma arusaama kinnituseks leiab Paulus taas tuge Pühakirjalt: «Taavet ütleb õndsa olevat inimese, kellele Jumal arvestab õigust tegudest sõltumatult: «Õndsad on need, kelle ülekohus on andeks antud ja kelle patud on kinni kaetud. Õnnis on mees, kelle pattu Issand ei arvesta.»» (Rm 4:7–8)[8]

Taavet kõneleb selle psalmis omaenda kogemusest: «Kui ma vaikisin, nõrkesid mu luud-liikmed mu päevasest oigamisest. Sest päevad ja ööd oli su käsi raskesti mu peal; mu üdi on ära kuivanud nagu suvekuumuses.» (Ps 32:3j) Nii tunneb ennast inimene, kes teab, et ta on süüdi, et ta on teinud ülekohut, ja paraku ei leia endas jõudu oma patu tunnistamiseks, vaid üritab seda kinni mätsida – just nii, nagu Taavet püüdis teha pärast abielurikkumist Uurija naisega, viimaks Uurijat ennast surma saates.

---

[7] «Sest patu palk on surm, aga Jumala armuand on igavene elu Kristuses Jeesuses, meie Issandas.» (Rm 6:23)

[8] «Õnnis on see, kelle üleastumine on andeks antud, kelle patt on kinni kaetud. Õnnis on inimene, kellele Issand pahategu ei arvesta ja kelle vaimus ei ole kavalust.» (Ps 32:1j)

Kahtlemata on inimene võimeline oma südametunnistust vaigistama või koguni jäädavalt tuimestama[9], ent kui inimesel on säilinud mingidki südametunnistuse riismed, siis ei jäta patt ega süütunne teda rahule, vaid ta südametunnistus ja mõtted kaebavad tema peale ja süüdistavad teda (vrd Rm 2:15). Ainus väljapääs on Taaveti sõnul oma patu siiras tunnistamine, sest «õnnis on see…kelle vaimus ei ole kavalust» (Ps 32:2). Nii ütleb Taavet: «Oma patu ma andsin Sulle teada ja oma pahategu ma ei katnud kinni; ma ütlesin: «Ma tunnistan Issandale oma üleastumised.» Siis andsid Sina mu patu süüteo andeks.» (Ps 32:5)

Paulus kasutab sõna λογίζομαι – «arvestama» –, millel on tugev raamatupidamislik tähendusvarjund, olgu palga- või deebeti ja kreediti arvestamise mõttes: tõeliselt õnnis (või õnnelik) on see, kelle puhul ei arvestata ei tasu ega võlga mitte vastavalt tema tegudele, vaid armust – mõõtmatult rikka Jumala suuremeelsest halastusest ja armust.[10] «Õelal on palju valu, aga kes loodab Issanda peale, seda ümbritseb heldus.» (Ps 32:10)

Apostel jätkab oma arutluskäiku ajaloolis-kronoloogilise tõendusmaterjaliga: «Kas see õndsusekuulutus käib nüüd ümberlõigatute või ka ümberlõikamatute kohta? Me ju ütleme: Aabrahamile arvestati usk õiguseks. Kuidas seda siis arvestati? Kas siis, kui ta oli ümberlõigatu või alles ümber lõikamata? Seda tehti, kui ta ei olnud ümber lõigatud, vaid ümber lõikamata.» (Rm 4:9j) Sellega naaseb Paulus Rooma kirja esimestes peatükkides püstitatud väite juurde, et Jumala ees ja õigeksmõistmise seisukohalt ei ole mingit vahet, kas tegemist on juudi või paganaga, sest «Jumala õigus…tuleb Jeesusesse Kristusesse uskumise kaudu kõigile, kes usuvad» (Rm 3:22) ning «Jumal on üksainus ja Tema teeb usu läbi õigeks nii ümberlõigatu kui ümberlõikamatu» (Rm 3:30).

Aabrahami õigus seisnes selles, et ta võttis usus vastu talle Jumala armu läbi pakutud õigeksmõistmise. Täpselt sama kehtib kõigi teiste puhul: ei ole muud õigeksmõistmist kui vaid see, mille Jumal kingib meile oma armu läbi Jeesuses Kristuses ning mida on võimalik võtta vastu ainult siiras ja usaldavas usus. Need, kes loodavad saada õigeks Seaduse tegudest, on «Kristusest eemale viidud» ja «armust kõrvale jäetud» (Gl 5:4). Aabraham seda ei olnud – Tema lootuseks oli teadmine, et Jumal on ustav, ja kindel veendumus, et Jumal on «vägev ka täitma seda, mida on tõotanud» (Rm 4:21).

Arm, mida Jumal Aabrahamile pakkus, ja õigeksmõistmine, mille osaliseks ta sai, on tõotatud ja Jeesuses Kristuses kingitud kõigile Aabrahami pärijaile, s.t neile, kes «on Aabrahami usust, kes on meie kõikide isa» (Rm 4:16) – meile, kes me «usume Temasse, kes äratas surnuist üles meie Issanda Jeesuse, kes loovutati meie üleastumiste pärast ja äratati üles meie õigekssaamise pärast» (Rm 4:24j).

---

[9] 1Tm 4:2 kasutab Paulus südametunnistuse vaigistamise või tuimestamise illustreerimiseks viidet kauterisatsioonile ehk haava kõrvetamisele: κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν – sõnasõnalt: «olles kauteriseerinud omaenda südametunnistuse» (paraku ei tule selle salmi tegelik mõte esile üheski eestikeelses tõlkes).

[10] «Kas ma ei tohi enese omaga teha, mida tahan? Või on sinu silm kade, et mina olen hea?» (Mt 20:15)

Jutluseks

Neljanda nelipühale järgneva pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Kadunud ja jälle leitud».

Pühapäeva Vana Testamendi lugemiseks on kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi teisel lugemisaastal kas Issanda sõnad, milles Ta manitseb Iisraeli rahvast osadusele, õigusele ja oma Jumala ootamisele (Ho 12:6–7), või Jumala Võitu rõõmulaul prohvet Jesaja raamatus (Js 61:10–11), milles Jumala sulane ja tema kaudu kogu Iisrael kiidab Issandat, et Ta on teda «riietanud päästeriietega, katnud õigusekuuega, otsekui oleks peigmees enesele pähe pannud piduliku peakatte või pruut ennast ehetega ehtinud».

Esimese valikuna antud Vana Testamendi lugemise kontekstiks on Iisraeli patt ja taganemine Jumalast, millele järgneb nuhtlus, mille Iisrael ise enda peale tõmbab: «Efraim on kibedasti solvanud; sellepärast jätab tema Issand ta veresüü tema enese peale ja tasub temale ta teotuse eest.» (Ho 12:5) Jumal ei hülga oma rahvast, vaid kutsub teda pöörduma – ja aitab tal pöörduda – ning ärgitab omaenda helduse ja õiguse läbi teda elama headuses ja õiguses, alati oma Jumalale lootes ja Temast kinni hoides.

Teise lugemisaasta Evangeeliumiks (Lk 15:11–32) on Jeesuse tähendamissõna kadunud pojast, mida nii Epistli kui Vana Testamendi lugemistega seob tunnistus teenimatust armust, mida Jumal pakub kõigile, ka neile, kes on Talle selja pööranud või Temast koguni lahti ütelnud, ent kahetsedes Tema juurde [tagasi] tulevad.

Pauluse sõnul ei tee Jumal vahet juutidel ja paganatel, nendel, kes on ümberlõikamise läbi Temaga lepinguvahekorras, ja neil, keda võib nimetada jumalatuiks või kes kummardavad ebajumalaid. Ka esiisa Aabraham oli enne seda, kui Jumal teda kutsus ja ta armust õigeks mõistis, ebajumalakummardaja – Jumala armu läbi sai ta aga kõikide nende esiisaks, kes nagu temagi ei pane oma lootust mitte iseendale, vaid Jumalale, kes on meid loonud ning oma ainusündinud Poja surma ja ülestõusmise läbi lunastanud.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidena:

1. Roomas elavaile kristlastele kirjutades teadis Paulus, et nende hulgas on nii juute kui endisi paganaid. Ta teadis ka seda, et juutide ja endiste paganate vahel oli teatavaid pingeid. Näib, et vähemalt mõned endiste paganate hulgast suhtusid juutidesse üleolevalt, nähes nende tavades (näiteks selles, milliseid toite nad endale lubatavaks pidasid) usunõtrust. Veelgi suuremaks probleemiks näib aga olevat olnud see, et mõned kristlaseks saanud juudid ei olnud suutnud vabaneda oma üleolevast või lausa põlglikust suhtumistest paganaisse – isegi kristlaseks saanud paganaisse. Nii näitab Paulus Rooma kristlastele kirjutades, et Jumala ees on nad kõik võrdsed – aga see teadmine ei anna neile mitte põhjust kiitlemiseks, vaid sügavaks kahetsuseks ja meeleparanduseks, kuna «kõik on pattu teinud ja ilma jäänud Jumala kirkusest» (Rm 3:23).

2. Paulus kasutab näitena Aabrahami, kelle Jumal tegi oma rahva esiisaks, aga mitte tema teenete varal, mitte sellepärast, et ta oleks olnud õige, vaid puhtalt armust. Jumal oli see, kes kutsus Aabrahami, kui ta oli alles ebajumalakummardaja, kui tema nimigi polnud veel mitte Aabraham – «paljude rahvaste isa» –, vaid «Aabram» – «ülev isa», nimi, mis võib olla küll auline inimeste ees, ent mis on kaugel sellest, mida Jumal Aabrahamile tõotas ja talle osaks saada laskis. Aabrahami ei mõistetud õigeks ja ta ei saanud Jumala rahva, kõigi lunastatute, esiisaks mitte tegude tõttu, vaid armust, usu läbi Jumalasse, Tema ustavusse ja Ta tõotustesse.

3. See on tõsiasi, mis välistab igasuguse kiitlemise – iseäranis Jumala ees. See on aga ka tõsiasi, mis annab lootuse absoluutselt kõigile inimestele, sest Jumal tahab õigeks mõista ja õigeks teha kõik, olgu nad inimeste silmis vagad või jumalakartmatud. See on tõeline õnn, õnnistus ja õndsus: «Õndsad on need, kelle ülekohus on andeks antud ja kelle patud on kinni kaetud. Õnnis on mees, kelle pattu Issand ei arvesta.» Ei ole ühtegi inimest, kes oleks iseenesest õige – aga pole ka ühtegi inimest, keda Jumal ei tahaks õigeks teha, kellele Jumal ei tahaks oma armust kinkida lunastuse täiust. Jumala eest pole varjul ükski meie patt ega ülekohtutegu, aga Tema võimuses on need kõik kinni katta ja meile võlana arvestamata jätta – oma armastuse pärast, oma Poja läbi, kes on «surnud nende eest, kes tollal veel jumalakartmatud olid» (Rm 5:6). Paulus alustab Rooma kirja neljandat peatükki küsimusega: «Mis me siis ütleme oma lihase esiisa Aabrahami leidnud olevat?» Vastus on: ta leidis Jumala armu ning selle läbi tõelise õiguse ja igavese õndsuse. Just seda tõotab Jumal meile kõigile – ning sellest osa saamiseks pole vaja muud, kui vaid see arm usus vastu võtta.